

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 29/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamisesta, laiksi turkistuottajien lomituspalveluista, laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta ja laiksi maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2009 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamisesta, laiksi turkistuottajien lomituspalveluista, laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta ja laiksi maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta (HE 221/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Riitta Kuusisto, sosiaali- ja terveysministeriö

- maatalousneuvos Esko Juvonen, maa- ja metsätalousministeriö
- johtava työmarkkinalakimies Henrika Nybondas-Kangas, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- apulaisjohtaja Tauno Jouhtimäki, Maatalousyrittäjien eläkelaitos MELA
- lakimies Maire Lumiaho, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- edunvalvoja Martti Heinonen, Suomen Turkeläinten Kasvattajain Liitto ry
- toiminnanjohtaja Raimo Kivineva, Maatalouslomitajat ry
- sosiaali- ja terveysneuvoston puheenjohtaja Pia Ruotsala, saamelaiskäräjät
- toiminnanjohtaja Pertti Viik, Paliskuntain yhdistys.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulakia. Kotieläintalouslyrittäjän oikeus saada lomituspalveluja vuosiloman ajaksi lisääntyisi yhdellä päivällä, jolloin vuosiloman pituus olisi 26 päivää kalenterivuodessa. Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi säännös, jonka mukaan maatalouslomitajan am-

mattiin tähtävistä oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksikölle aiheutuvat kustannukset oikeuttaisivat tietyin edellytyksin valtion korvaukseen valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Lisäksi ehdotetaan tarkistettavaksi säännöksiä, jotka koskevat

valtion korvauksen ennakkojen määrittämistä ja tarkistamista.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki turkistuottajien lomituspalveluista. Turkistuottajalle järjestettäisiin lomituspalveluja vuosilomaa varten maksutta ja lisävapaata varten maksullisena valtion talousarviossa tähän tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi vuosilomapäivien ja lisävapaatuntien enimmäismäärän kalenterivuositain.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki poronhoitajien sijaisapukokeilusta. Kokeilu alkai-

si vuoden 2010 alusta ja kestäisi kolme vuotta. Sen toimeenpanosta vastaisi Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela).

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjän eläkelakia siten, että Melan tehtäviä koskevaan säännökseen lisätään turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisapukokeilun toimeenpanoon liittyvät tehtävät.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta toteaa, että hallituksen esitykseen on koottu kolme maaseudun yrittäjien ja välillisesti myös eläinten hyvinvointiin vaikuttavaa lakia: Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamista koskeva lakiehdotus, ehdotus uudeksi laiksi turkistuottajien lomituspalveluista ja ehdotus laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta.

Maatalousyrittäjien osalta on jo pitkäaikaisia kokemuksia lomituspalvelujen järjestämisestä. Seitsemänä päivänä viikossa kotieläinten hoitoon sidotuille henkilöille lomituspalvelujärjestelmä on nykyisin useimmiten ainoa keino irrottautua lomalle tai päästä toipumaan sairauden tai tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestä. Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että nykyisestä 25 päivän vuosilomaosikeudesta lomituspalveluja käytettiin kalenterivuonna 2008 keskimäärin 24,8 päivää. Vuosiloman käyttäjiä oli lähes 30 000 henkilöä. Sijaisavussa, jossa lähes 2/3 tulee lyhytkestoisista työkyvyttömyyksistä, käyttäjiä oli noin 11 500. Kaikkiaan lomituspalveluja järjestettiin noin 1,3 miljoonaa päivää. Sen työllisyysvaikutus on noin 6000–7000 henkilötyövuotta. Myös nyt esitetyllä yhden päivän lisäyksellä vuosilomaosikeuteen on myönteinen työllistävä vaikutus. Sen arvioidaan merkitsevän noin 100 henkilötyövuotta lomituspalveluissa.

Lomituspalvelulakiin ehdotetaan myös lisättäväksi säännös, jonka mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) hyväksymästä maatalouslomittajan ammattiin tähtäävästä oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksikölle aiheutuvat kustannukset oikeuttaisivat valtion korvaukseen valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Valiokunta pitää säännöstä erittäin tarpeellisena alan ammattitaitoisen työvoiman turvaamiseksi.

Valiokunta toteaa, että maatalousyrittäjien lomituspalvelujärjestelmään liittyy erityispiirteitä. Työtä olisi tarjolla paikallisyksiköissä uusille maatalouslomittajille, mutta ongelmana on se, että työn luonteesta johtuen työsuhteet ovat laajalti osa-aikaisia. Koska työt tehdään tiloilla aamulla ja illalla ja matkat saattavat muodostua tuntien pituisiksi, lisätyön vastaanottaminen on hankalaa. Tilakokojen kasvaminen ei ole merkittävästi vaikuttanut työpäivän pituuteen, koska tilat ovat koneellistuneet samanaikaisesti. Lisäksi tuntimitoitukseen lasketaan vain oleelliset työt. Vuonna 2008 paikallisyksiköiden palveluksessa olevista maatalouslomittajista 48 prosenttia työskenteli osa-aikaisessa työsuhteessa. Osa-aikaista työtä ja siitä saatua toimeentuloa ei koeta houkuttelevaksi. Tämän vuoksi muun muassa nuoret hakeutuvat muille aloille. Samanaikaisesti kokeneet maatalouslomittajat hakeutuvat muihin ammatteihin, ja koko järjestelmä

on tulossa yhä riippuvaisemmaksi ulkomailta tulevan työvoiman saamisesta alalle.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallitusohjelmassa on maininta siitä, että hallitus ryhtyy asteittain toteuttamaan maatalouslomituksen kehittämistyöryhmän (STM selvityksiä 2006:40) ehdotuksia. Työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää mahdollisuudet kotieläinyrittäjien lomituspäivien lisäämiseen samoin kuin sen selvittäminen, kuinka maatalouslomittajien osa-aikaisuutta voitaisiin vähentää ja heidän ammattitaitoaan kohentaa. Työryhmä jätti kaikkiaan 22 ehdotusta, jotka koskivat muun muassa vuosilomapäivien määrän korottamista ja lomituspalveluhenkilöstön aseman parantamista. Valiokunta pitää tärkeänä, että työryhmän ehdotuksia, joista osalla ei ole edes sanottavia kustannusvaikutuksia, toteutetaan laajemminkin mahdollisimman pikaisesti. Valiokunta kiirehtii erityisesti toimia, joilla maatalouslomittajien asemaa ja ammatin vetovoimaa vahvistetaan.

Valiokunta toteaa, että myös turkistuottajat ovat muiden kotieläinten hoitajien tapaan sidottuja päivittäiseen eläinten hoitotyöhön. Valiokunta pitääkin lomituspalvelujen ulottamista tähän ammattikuntaan erittäin tarpeellisena. Lakiesitys sisältää ehdotuksen vuosilomasta, joka olisi ensimmäisenä vuotena 14 päivää. Sen lisäksi olisi osittain maksullinen lisävapaa, jota voisi saada, mikäli siirtomäärärahan mukainen rahoitus sen mahdollistaisi. Lisävapaata voisi käyttää loman pidentämiseen sekä sijaisavun saamiseksi muun muassa sairaus- ja tapaturmatilanteissa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että jatkossa molemmat lomituspalvelumuodot ovat riippuvaisia siitä, kuinka tarkoitukseen osoitettava kiinteä määräraha riittää. Etukäteen on mahdotonta arvioida, paljonko sairaustapauksia tai tapaturmia sattuu turkistuottajille. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että palveluiden riittävä rahoitus turvataan.

Valiokunta toteaa, että yli 20 000 suomalaista saa elantonsa suoraan tai välillisesti turkisalalta. Työvoiman tarve turkistarhauksessa vaihtelee kuitenkin kausiluonteisesti. Valiokunta pitääkin

tärkeänä, että lomituspalvelut voivat omalta osaltaan tasata työtilaisuuksien tarjontaa. Valiokunta kiinnittää toisaalta huomiota siihen hallituksen esityksen perusteluissakin todettuun, että tämä lomitustyön lisääntyminen saattaa mahdollistaa myös sen, että maatalouslomittajien osaikaisia työsuhteita voidaan jossakin määrin muuttaa kokopäiväisiksi. Valiokunta pitää tätä myönteisenä, mutta toisaalta on tärkeää, että tältä osin otetaan huomioon mahdollinen riskien kasvu eläintautien kulkeutumisesta. Tämä edellyttää selkeän ohjeistuksen laatimista.

Valiokunta toteaa, että poronhoito poikkeaa edellä kosketelluista elinkeinoista, koska porojen hoitaminen ei välttämättä ole jokapäiväistä. Poronhoitotoihin liittyy kuitenkin hyvinkin runsastöisiä ja pitkiäkin työpäiviä edellyttäviä jaksosia, kuten erotukset, kesämerkinnät, aitojen korjaukset, paimennukset jne. Poronhoitaja voi yllättäen sairastua tai joutua tapaturmaan, kun hänellä on menossa työjakso, jonka toteuttamista ei voida siirtää. Valiokunta pitääkin poronhoitajien sijaisapukokeilua erittäin tarpeellisena.

Poronhoitajien sijaisapukokeilu ehdotetaan toteutettavaksi laajana siten, että se kattaa koko poronhoitoalueen. Kokeilu kestäisi kolme vuotta, jotta se tuottaisi riittävän kattavaa tietoa elinkeinosta, jossa olosuhteet ja toimintamuodot vaihtelevat. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että poronhoitotavat poikkeavat eri puolilla poronhoitoaluetta. Poronomistajan tulee voida olla vakuuttunut sijaisensa ammattitaidosta juuri oman toimintansa kannalta. Erityisesti saamelaisalueen poronhoidon eräs erityispiirre on vapaaseen laiduntamiseen perustuva poronhoito, jossa porojen paimentaminen, työskentely porokylän tai muun sukuyhteisön kautta ja laidunkierto ovat olennaisia toimintoja. Saamelaisen kulttuurin säilyminen elinvoimaisena edellyttää toimia saamelaisen poronhoidon aseman vahvistamiseksi, sillä saamelaisyhteisöjen sosiaalinen kanssakäyminen samoin kuin saamen kielen ja kulttuurin siirtyminen sukupolvelta toiselle ovat sidoksissa poronhoitoon. Tärkeää on, että saamelaisalueella sijaiset ovat saamen kielen taitoisia.

MmVL 29/2009 vp — HE 221/2009 vp

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Mats Nylund /r
vpj.	Pertti Hemmilä /kok	Pentti Oinonen /ps
jäs.	Lasse Hautala /kesk	Klaus Pentti /kesk
	Hannu Hoskonen /kesk	Petri Pihlajaniemi /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Erkki Pulliainen /vihr
	Esa Lahtela /sd	Kari Rajamäki /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.